

Χαρακτηριστικά προσωπικότητας ατόμων με σεξουαλική παραπρωματικότητα

Ο. Γιωτάκος, Ν. Βαϊδάκης, Μ. Μαρκιανός, Γ.Ν. Χριστοδούλου

Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Ψυχιατρική 2003, 14:181-190

Μεγάλο ποσοστό ατόμων με σεξουαλική παραπρωματικότητα παρουσιάζει υψηλά επίπεδα επιθετικότητας και παρορμητικότητας, ενώ συγχρόνως πληροί τα κριτήρια για κάποια διαταραχή προσωπικότητας. Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι η διερεύνηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, σύμφωνα με τη θεωρία του Cloninger, ατόμων με σεξουαλική παραπρωματικότητα, καθώς και η αναζήτηση σχέσεων ανάμεσα στις διαστάσεις της προσωπικότητας και στα επίπεδα παρορμητικότητας, επιθετικότητας και αυτοκτονικότητας των ατόμων αυτών. Για το σκοπό αυτόν, μελετήθηκαν 59 άνδρες που είχαν καταδικαστεί για βιασμό και 37 άνδρες που είχαν καταδικαστεί για κακοποίηση παιδιού. Ως δείγμα ελέγχου χρησιμοποιήθηκαν 25 υγιείς άνδρες. Όλοι οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια (1) Ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα του Cloninger, το οποίο μετράει τις, κυρίως κληρονομούμενες, διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας: Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (ANE), Αποφυγή Βλάβης (AB), Εξάρτηση από Επιβράβευση (ΕΕ) και Επιμονή (ΕΠ), και τις, κυρίως επηρεαζόμενες από το περιβάλλον, διαστάσεις του χαρακτήρα: Αυτοπροσδιορισμός (ΑΠ), Συνεργασιμότητα (ΣΕ) και Αυτούπέρβαση (ΑΥ), (2) Παρορμητικότητας του Barratt, (3) Επιθετικότητας των Buss-Perry, (4) Κινδύνου αυτοκτονικής συμπεριφοράς του Plutchik, και (5) Διά βίου επιθετικότητας του Browne. Και οι δύο ομάδες των σεξουαλικών παραπρωματιών παρουσίασαν σημαντικά υψηλότερες τιμές της διάστασης ANE και των επιπέδων παρορμητικότητας, επιθετικότητας και αυτοκτονικότητας, καθώς και σημαντικά χαμηλότερες τιμές των διαστάσεων ΕΕ, ΑΠ και ΣΕ, σε σχέση με τους μάρτυρες. Και στις δύο ομάδες επίσης οι τιμές της παρορμητικότητας σχετίζονταν θετικά με τη διά βίου επιθετικότητα, ενώ η διά βίου επιθετικότητα σχετίζονταν θετικά με την ANE και αρνητικά με τις ΕΠ, ΑΠ και ΣΕ. Ειδικότερα, στους βιαστές η βαθμολογία της επιθετικότητας σχετίζονταν θετικά με την ANE και αρνητικά με την ΕΠ, ενώ στους παιδόφιλους η βαθμολογία της επιθετικότητας σχετίζονταν θετικά με τον κίνδυνο για αυτοκτονική συμπεριφορά. Η τάση για αναζήτηση νέων εμπειριών, η παρορμητικότητα και η έλλειψη ενσυναισθησίας αποτελούν κοινά στοιχεία των δύο υποομάδων σεξουαλικών παραπρωματιών. Επιπλέον, η έλλειψη στενών διαπροσωπικών σχέσεων στους βιαστές και ο κίνδυνος αυτοκτονικής συμπεριφοράς στους παιδόφιλους φαίνεται να σχετίζονται με την αντίστοιχη επιθετική συμπεριφορά που παρουσιάζουν τα άτομα αυτά. Η ταυτοποίηση συγκεκριμένων προτύπων συμπεριφορών σε άτομα με σεξουαλική παραπρωματικότητα θα διευκολύνει στο μέλλον τη διαδικασία κλινικής εκτίμησης, αλλά και αντιμετώπισης των ατόμων αυτών.

Λέξεις ευρετηρίου: σεξουαλική κακοποίηση, παιδοφιλία, βιασμός, ιδιοσυγκρασία, χαρακτήρας, επιθετικότητα, παρορμητικότητα, αυτοκτονικότητα.

Εισαγωγή

Πρόσφατες μελέτες έδειξαν ότι τουλάχιστον τα δύο τρίτα των ατόμων που κατηγορήθηκαν για σεξουαλική παραπρωματικότητα πληρούν τα κριτήρια για διαταραχή προσωπικότητας.¹⁻³ Επίσης, τα άτομα αυτά περιγράφονται ως σεξουαλικά πιο απομονωμένα και επιθετικά, σε σύγκριση με τα άτομα που κατηγορούνται για γενική επιθετικότητα.⁴ Άλλες μελέτες έδειξαν ότι οι βιαστές, σε σύγκριση με τους παιδόφιλους, τείνουν να εμφανίζουν συμπεριφορά περισσότερο όμοια με αυτή των κρατουμένων για γενικά αδικήματα, είναι νεώτεροι και παρουσιάζουν πιο επιθετική και παρορμητική συμπεριφορά.⁵

Έρευνες σε άτομα με διαταραχές προσωπικότητας υποδεικνύουν κάποιο βιολογικό υπόβαθρο στην ύπαρξη διαχωρισμού ανάμεσα στην παρορμητική και τη μη παρορμητική επιθετικότητα. Οι Barratt και συν.,⁶ μελετώντας την επιθετικότητα σε φυλακισμένους με αντικοινωνική δομή προσωπικότητας, βρήκαν ότι τα άτομα που είχαν διαπράξει παρορμητικού τύπου επιθετικές πράξεις είχαν, σε σχέση με τα άτομα που διέπραξαν κυρίως μη παρορμητικές επιθετικές πράξεις, χαμηλότερη επίδοση στις λεκτικές δοκιμασίες, χαμηλότερα επίπεδα του μεταβολίτη σεροτονίνης στο ENY και σημαντική μείωση της επιθετικής συμπεριφοράς με τη χρήση του αντιεπιληπτικού φαρμάκου φαινυτοΐνη. Οι ερευνητές αυτοί όρισαν την παρορμητικότητα ως προδιάθεση για αιφνίδιες και χωρίς προηγούμενο σχεδιασμό αντιδράσεις σε κάποιο ερέθισμα, χωρίς να δίνεται σημασία στις αρνητικές συνέπειες των αντιδράσεων αυτών. Υπέθεσαν ότι τρία μέρη συνθέτουν την παρορμητικότητα, αυτό που περιέχει κυρίως κινητική (motor) δραστηριότητα, χαμηλότερη γνωσιακή (cognitive) διεργασία και ατελέστερο σχεδιασμό (no plan).

Οι Buss και Perry υποστήριξαν ότι η επιθετικότητα αποτελείται από τέσσερις συνιστώσες: τη σωματική (physical aggression) και τη λεκτική (verbal aggression) επιθετικότητα, που προκαλεί βλάβη στους άλλους και αποτελεί το κινητικό μέρος της συμπεριφοράς τον θυμό (anger), που προκαλεί διέγερση και προετοιμάζει για επιθετικότητα, αποτελεί το συναισθηματικό μέρος της συμπεριφοράς και συγχρόνως λειτουργεί σαν γέφυρα ανάμεσα στο κινητικό και γνωσιακό κομμάτι της επιθετικής συμπεριφοράς~ και την εχθρότητα (hostility), που αποτελείται από μειωμένα επίπεδα ικανότητας κρίσης και συνιστά το γνωσιακό κομμάτι της επιθετικής συμπεριφοράς. Οι ίδιοι ερευνητές, μελετώντας σε υγιή άτομα τους παράγοντες αυτούς σε σχέση με την προσωπικότητα, βρήκαν ότι όλες αυτές οι συνιστώσες της επιθετικότητας σχετίζονταν με την παρορμητικότητα. Επιπλέον, το σωματικό και λεκτικό κομμάτι σχετίζονταν με την εξωστρεφή συμπεριφορά, ενώ η εχθρότητα σχετίζονταν με τη συναισθηματικότητα.

Έχουν προταθεί διάφορα μοντέλα ανάπτυξης αντικοινωνικής ή εγκληματικής συμπεριφοράς, τα περισσότερα από τα οποία περιλαμβάνουν την ύπαρξη αλληλεπίδρασης ενδοπροσωπικών και κοινωνικοπολιτισμικών παραγόντων.^{8,9} Οι Cloninger και συν.¹⁰ πρότειναν την ψυχοβιολογική θεωρία της προσωπικότητας, υποθέτοντας την ύπαρξη αλληλεπίδρασης τόσο κληρονομικών όσο και περιβαλλοντικών παραγόντων. Συγκεκριμένα, υπέθεσαν τέσσερις γενετικές προσδιοριζόμενες διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας (temperament) και τρεις διαστάσεις του χαρακτήρα (character) που ολοκληρώνονται στη διάρκεια της κοινωνικοποίησης. Οι διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας περιλαμβάνουν, την Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (ANE) (Novelty Seeking, NS), που χαρακτηρίζεται από συχνή εξερευνητική δραστηριότητα ως αντίδραση σε νέο ερέθισμα, παρορμητική συμπεριφορά και συχνή εναλλαγή της διάθεσης, την Αποφυγή της Βλάβης (AB) (Harm Avoidance, HA), που χαρακτηρίζεται από παθητική αποφευκτική συμπεριφορά, την Εξάρτηση από την Επιβράβευση (EE) (Reward Dependence, RD), που χαρακτηρίζεται από συμπεριφορές που εξαρτώνται από την αποδοχή των άλλων, και την Επιμονή (EP) (Persistence, PE), που χαρακτηρίζεται από συνέχιση της προσπάθειας ανεξάρτητα από ματαιώσεις ή κόπωση. Οι διαστάσεις του χαρακτήρα σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως αυτόνομη ύπαρξη (ΑυτοΠροσδιορισμός (ΑΠ), Self-Directed-ness, SD), ως μέρος της ανθρώπινης κοινότητας (Συνεργασιμότητα (ΣΕ), Cooperativeness, CO) ή ως μέρος του σύμπαντος (Αυτοϋπέρβαση (ΑΥ), Self-Transcendence, ST). Η βασική έννοια του ΑΠ σχετίζεται με την ικανότητα του ατόμου να ρυθμίζει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με προσωπικές αξίες και σκοπούς, ενώ η βασική έννοια της ΣΕ σχετίζεται με ένα φάσμα χαρακτήρα που κυμαίνεται από τη συγκαταβατικότητα έως την εχθρότητα και την επιθετικότητα. Έρευνες έδειξαν ότι άτομα με συνδυασμό χαμηλών επιπέδων ΑΠ και ΣΕ χαρακτηρίζονται από ύπαρξη κάποιας διαταραχής προσωπικότητας.¹¹ Ο συνδυασμός υψηλών επιπέδων ANE και χαμηλών επιπέδων AB και EE χαρακτηρίζει τις αντικοινωνικές προσωπικότητες.¹² Επίσης, μελέτες σε εφήβους έδειξαν ότι ο συνδυασμός υψηλών επιπέδων ANE και χαμηλών επιπέδων EE, EP και ΑΠ μπορεί να προδιαθέτει σε εγκληματική συμπεριφορά με συνοδό χρήση εθιστικών ουσιών.¹³⁻¹⁵

Σκοπός της μελέτης ήταν η σύγκριση των επιπέδων επιθετικότητας, παρορμητικότητας και αυτοκτονικότητας, καθώς και των διαστάσεων της προσωπικότητας, σύμφωνα με τη Θεωρία του Cloninger, ατόμων που καταδικάστηκαν για σεξουαλική παραπρωματικότητα, με φυσιολογικούς μάρτυρες. Επιπλέον, σκοπός ήταν η διερεύνηση της ύπαρξης συσχετίσεων ανάμεσα στα επίπεδα επιθετικότητας, παρορμητικότητας και αυτοκτονικότητας των ατόμων αυτών και στις διαστάσεις της προσωπικότητας που παρουσίαζαν.

Υλικό και μέθοδος

Συνολικά 96 σεξουαλικοί παραπτώματιες, αφού ενημερώθηκαν, συμφώνησαν να συμμετάσχουν στην έρευνα αυτή. Πενήντα εννέα από αυτούς είχαν κατηγορηθεί για βιασμό και 37 για σεξουαλική κακοποίηση παιδιού και για τους λόγους αυτούς εξέτιαν ποινές φυλάκισης στην ειδική για σεξουαλικά παραπτώματα φυλακή της Τρίπολης. Καταγράφηκαν τα δημογραφικά στοιχεία και συμπληρώθηκε το ιατρικό, εγκληματολογικό και σεξουαλικό ιστορικό. Ως ομάδα ελέγχου χρησιμοποιήθηκαν 25 υγιείς άνδρες από το προσωπικό του νοσοκομείου της πόλης. Ο μέσος όρος της ηλικίας των βιαστών ήταν 29,3 έτη (SD=6,6), των παιδοφίλων 42,3 έτη (SD=10,1) έτη και του φυσιολογικού δείγματος 29,8 έτη (SD=8,3). Οι ποινές των σεξουαλικών παραπτωμάτων κυμαίνονταν από 5 έως 25 έτη (MO=11,6, SD=15,4), ενώ ο χρόνος παραμονής τους στη φυλακή μέχρι τη στιγμή της εξέτασης κυμαίνονταν από 2 έως 79 μήνες (MO=20,2, SD=20,7).

Όλοι οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ακόλουθα αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια:

1. Το ερωτηματολόγιο ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα (Temperament and Character Inventory, TCI), το οποίο βασίζεται στο μοντέλο δομής της προσωπικότητας επτά παραγόντων του Cloninger. Io Στην παρούσα μελέτη επιλέξαμε τη μορφή του ερωτηματολογίου με 140 θέματα με διαβαθμισμένη δυνατότητα απάντησης με μία από τις πέντε επιλογές 1, 2, 3, 4 ή 5, ανάλογα με την ένταση συμφωνίας στο αντίστοιχο θέμα. Το ερωτηματολόγιο αυτό

μετρά τις, κατά τη θεωρία του Cloninger, κυρίως κληρονομούμενες διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (ANE) (Novelty Seeking), Αποφυγή Βλάβης (AB) (Harm Avoidance), Εξάρτηση από Επιβράβευση (ΕΕ) (Reward Dependence) και Επιμονή (ΕΠ) (Persistence), καθώς και τις, κυρίως διαμορφούμενες από το περιβάλλον, διαστάσεις του χαρακτήρα Αυτοπροσδιορισμός (ΑΠ) (Self-Directedness), Συνεργασιμότητα (ΣΕ) (Cooperativeness) και Αυτοϋπέρβαση (ΑΥ) (Self-Transcendence).

2. Το ερωτηματολόγιο της επιθετικότητας (Aggression Questionnaire) των Buss-Perry,⁷ που αποτελείται από 29 θέματα, με διαβαθμισμένη δυνατότητα απάντησης με μία από τις πέντε επιλογές 1, 2, 3, 4 ή 5, ανάλογα με την ένταση συμφωνίας στο αντίστοιχο θέμα. Η κλίμακα αυτή εμπεριέχει τέσσερις υποκλίμακες που μετρούν "σωματική επιθετικότητα" (physical aggression), "λεκτική επιθετικότητα" (verbal aggression), "θυμό" (anger) και "εχθρικότητα" (hostility).
3. Το ερωτηματολόγιο παρορμητικότητας του Barratt (Barratt Impulsiveness Inventory),^{16,17} που αποτελείται από 30 θέματα, με διαβαθμισμένη δυνατότητα απάντησης με μία από τις τέσσερις επιλογές 1, 2, 3 ή 4, ανάλογα με την ένταση συμφωνίας στο αντίστοιχο θέμα. Η κλίμακα αυτή εμπεριέχει τρεις υποκλίμακες που μετρούν το "κινητικό" (motion), το "γνωσιακό" (cognitive) και το "με έλλειψη σχεδιασμού" (no plan) κομμάτι της παρορμητικότητας.
4. Το ερωτηματολόγιο επικινδυνότητας για αυτοκτονία (Suicide Risk Scale),¹⁸ το οποίο αποτελείται από 15 θέματα, με δυνατότητα απάντησης με 1 ή 0, ανάλογα με τη συμφωνία ή όχι στην αναφερόμενη κατάσταση, και μετράει την επικινδυνότητα για αυτοκτονική συμπεριφορά.
5. Τέλος, με βάση το ιστορικό που έδωσε το ίδιο το άτομο, αλλά και τα στοιχεία από το δικαστικό του φάκελο, συμπληρώθηκε από τον εξεταστή το ιστορικό της διά βίου επιθετικότητας (Life-Time History of Aggression).¹⁹ Αυτό αποτελείται από 23 θέματα, με δυνατότητα διαβαθμισμένης απάντησης με μία από τις πέντε επιλογές 1, 2, 3, 4 ή 5, ανάλογα με τη συχνότητα και τη βαρύτητα των παραπτώματων που αναφέρονται σε κάθε θέμα, και έχει την ικανότητα να μετράει το ιστορικό επιθετικών και βίαιων πράξεων όλης της ζωής του ατόμου.

Μετρήθηκαν οι μέσοι όροι και οι σταθερές αποκλίσεις των τιμών των ερωτηματολογίων στις δύο ομάδες των σεξουαλικών παραπτωμάτων, καθώς και των φυσιολογικών μαρτύρων. Τόσο η ομάδα των βιαστών όσο και η ομάδα των παιδόφιλων συγκρίθηκαν με την ομάδα των μαρτύρων με τη χρήση ANOVA. Με μη παραμετρική (πολυπαραγοντική) ανάλυση κατά Spearman διερευνήθηκαν οι περαιτέρω συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων της προσωπικότητας και των επιπέδων επιθετικότητας, παρορμητικότητας και αυτοκτονικότητας. Λόγω των πολλαπλών συγκρίσεων, για την ανεύρεση των σημαντικών συσχετίσεων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος διόρθωσης Bonferroni.

Αποτελέσματα

Στον πίνακα 1 φαίνονται οι μέσες τιμές και οι σταθερές αποκλίσεις των ερωτηματολογίων των τριών διερευνηθεισών ομάδων. Οι τιμές των ερωτηματολογίων επιθετικότητας, παρορμητικότητας, αυτοκτονικότητας, καθώς και διά βίου επιθετικότητας ήταν σημαντικά υψηλότερες στις ομάδες βιαστών και παιδόφιλων, σε σύγκριση με αυτές των φυσιολογικών μαρτύρων. Επίσης, τόσο στους βιαστές όσο και στους παιδοφίλους, η τιμή διάστασης Αναζήτησης Νέων Εμπειριών ήταν σημαντικά υψηλότερη, ενώ οι τιμές των διαστάσεων Αυτοπροσδιορισμού και

Πίνακας 1. Μέσοι όροι και SD των ερωτηματολογίων σε μάρτυρες και σε άτομα που κατηγορήθηκαν για βιασμό και σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. Οι τιμές του p υπολογίσθηκαν σε σύγκριση με τους μάρτυρες, με χρήση της ANOVA, ενώ δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο υποομάδων σεξουαλικών παραπτωμάτων.

	Μάρτυρες (n=25)		Άτομα που κατηγορήθηκαν για θισμό (n=55)			Άτομα που κατηγορήθηκαν σεξουαλική κακοποίηση παιδιών (n=37)		
	M.O.	S.D.	M.O.	S.D.	p	M.O.	S.D.	p
Ιστορικό δια βίου επιθετικότητας	3,3	3,6	15,0	10,2	0,00	14,4	9,8	0,00
Κλίμακα κώδικου ακεταλίας	1,0	1,2	3,5	3,2	0,01	5,2	3,5	0,00
Ερωτηματολόγιο επιθετικότητας	71,6	21,2	99,7	19,5	0,00	94,3	23,7	0,00
<i>Ερωτηματολόγιο επιθετικότητας Buss</i>								
Σιωπηλή	20,6	1,6	3,5	3,2	0,01	5,2	3,5	0,00
Απεικική	13,6	3,1	17,2	3,7	0,00	16,3	4,2	0,03
Θύστε	17,3	5,2	24,3	5,9	0,00	22,4	5,9	0,01
Εχθρότητα	19,8	6,8	26,5	4,9	0,00	26,3	5,3	0,00
Κλίμακα παρορμητικής Βιαιότητας	20,3	12,2	52,2	16,9	0,00	76,2	19,6	0,00
Ελάττιση Σχεδιασμού	22,2	4,7	28,9	5,6	0,00	26,4	5,2	0,02
Κυνηγή	21,7	5,3	30,2	8,0	0,00	26,6	8,0	0,00
Γνωσική	16,7	4,2	23,0	4,6	0,00	21,1	5,5	0,01
<i>Προσωπικότητας-Χαρακτήρα (Cloninger - TC)</i>								
Αποφυγή Βλάβης (AB)	53,0	9,2	54,0	10,2	0,75	51,6	9,0	0,86
Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (ANF)	53,5	9,9	59,0	12,0	0,00	60,6	14,2	0,00
Εξάρτηση από Επιβράβευση (EE)	56,0	9,3	56,6	9,0	0,00	56,0	10,7	0,00
Επιμονή (EP)	71,4	9,0	71,3	11,8	0,01	74,0	14,8	0,08
Αυτοπροσδιορισμός (AP)	76,1	13,4	79,7	13,2	0,00	81,2	11,6	0,00
Συνεργισιμότητα (SE)	75,3	11,3	72,0	11,4	0,00	75,5	15,0	0,00
Αυτουπέμβαση (AY)	40,7	10,6	44,0	7,4	0,30	46,6	8,7	0,00

Συνεργασιμότητας σημαντικά χαμηλότερες, σε σύγκριση με αυτές των μαρτύρων. Οι τιμές της διάστασης Αποφυγή Βλάβης τόσο των βιαστών όσο και των παιδοφίλων δεν διέφεραν σημαντικά, σε σχέση με αυτή των μαρτύρων. Η τιμή της διάστασης Επιμονή ήταν σημαντικά αυξημένη μόνο στους βιαστές, ενώ η τιμή της διάστασης Αυτουπέμβαση ήταν σημαντικά αυξημένη μόνο στους παιδοφίλους, σε σύγκριση με τους μάρτυρες. Δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις δύο ομάδες των σεξουαλικών παραπτώματιών, τόσο στις τιμές των ερωτηματολογίων επιθετικότητας-παρορμητικότητας όσο και στις τιμές των διαστάσεων της προσωπικότητας.

Η ανάλυση συσχετίσεων κατά Spearman έδειξε ότι και οι τρεις ομάδες (βιαστές, παιδοφιλοι, μάρτυρες) παρουσίαζαν, μετά τη διόρθωση κατά Bonferroni, τις εξής κοινές σημαντικές συσχετίσεις: Οι τιμές του ερωτηματολογίου επιθετικότητας των Buss-Perry, καθώς και οι τιμές του ερωτηματολογίου παρορμητικότητας του Barratt σχετίζονταν αρνητικά με τις τιμές των διαστάσεων της προσωπικότητας Αυτοπροσδιορισμός (R μεταξύ -0,61 έως -0,82) και Συνεργασιμότητα (R μεταξύ -0,64 έως -0,79), ενώ οι τιμές της παρορμητικότητας σχετίζονταν θετικά με τη διάσταση Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (R μεταξύ 0,71 έως 0,84). Επίσης, οι τιμές της διάστασης Αναζήτηση Νέων Εμπειριών σχετίζονταν αρνητικά με τις τιμές της διάστασης Αυτοπροσδιορισμός (R μεταξύ -0,52 έως -0,77), ενώ οι τιμές της διάστασης Εξάρτηση από Επιβράβευση σχετίζονταν θετικά με τις τιμές της διάστασης Συνεργασιμότητα (R μεταξύ 0,59 έως 0,71).

Η ίδια μέθοδος ανάλυσης έδειξε ότι οι δύο ομάδες σεξουαλικών παραπτώματιών (βιαστές, παιδοφιλοι) είχαν τις εξής κοινές συσχετίσεις: Οι τιμές της διά βίου επιθετικότητας (LTHA) παρουσίαζαν σημαντική θετική συσχέτιση με τις τιμές του ερωτηματολογίου επιθετικότητας (R=0,65 και 0,72, βιαστές και παιδοφιλοι αντίστοιχα), τις τιμές του ερωτηματολογίου παρορμητικότητας (R=0,67 και 0,71, βιαστές και παιδοφιλοι αντίστοιχα), και τις τιμές της διάστασης Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (R=0,68 και 0,49 αντιστοίχως), καθώς και σημαντική αρνητική συσχέτιση με τις τιμές των διαστάσεων της προσωπικότητας Επιμονή (R=-0,42 και -0,64, βιαστές και παιδοφιλοι αντίστοιχα), Αυτοπροσδιορισμός (R=-0,67 και -0,64, βιαστές και παιδοφιλοι αντίστοιχα) και Συνεργασιμότητα (R=-0,58 και -0,60, βιαστές και παιδοφιλοι αντίστοιχως).

Τέλος, μόνο στην ομάδα των βιαστών, η τιμή του ερωτηματολογίου επιθετικότητας σχετίζονταν θετικά με τη διάσταση Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (R=0,81) και αρνητικά με τη διάσταση Επιμονή (R=-0,44), ενώ η τιμή της διάστασης Αποφυγή Βλάβης σχετίζονταν αρνητικά με την τιμή της διάστασης Αυτοπροσδιορισμός (R=-0,46). Επίσης, μόνο στην ομάδα των παιδοφίλων, η τιμή του ερωτηματολογίου που αφορούσε κίνδυνο για αυτοκτονικότητα σχετίζονταν θετικά με τις τιμές των ερωτηματολογίων επιθετικότητας (R=0,57), καθώς και διά βίου επιθετικότητας (R=0,50).

Συζήτηση

Μελέτες σε άτομα με διαταραχές προσωπικότητας υποστήριξαν την ύπαρξη βιολογικής βάσης στη διχοτόμηση των εννοιών παρορμητική και μη παρορμητική επιθετικότητα. Οι Apter και συν.²⁰ βρήκαν ότι οι χαμηλές συγκεντρώσεις του μεταβολίτη της σεροτονίνης στο ENY σχετίζεται με ισχυρώς παρορμητική συμπεριφορά. Οι Barratt και συν.,⁶ μελετώντας την επιθετικότητα σε φυλακισμένους με αντικοινωνική προσωπικότητα, βρήκαν ότι τα άτομα που είχαν διαπράξει κυρίως παρορμητικού τύπου επιθετικές πράξεις παρουσίαζαν χαμηλότερες βαθμολογίες στις λεκτικές δοκιμασίες, χαμηλότερα επίπεδα μεταβολίτη της σεροτονίνης στο ENY και σημαντικότερη βελτίωση της επιθετικότητας με το αντιεπιληπτικό φαινυτοΐνη, σε σύγκριση με τα άτομα που διέπραξαν κυρίως μη παρορμητικού τύπου επιθετικές πράξεις. Οι Coccaro και συν.,²¹ χρησιμοποιώντας τις ίδιες με την παρούσα μελέτη κλίμακες, με σκοπό να διαχωρίσουν την παρορμητικότητα από την επιθετικότητα σε άτομα με αντικοινωνική προσωπικότητα, υποστήριξαν την εμπλοκή διαφορετικών γνωσιακών διαδικασιών και για την μεν ανάπτυξη της παρορμητικής συμπεριφοράς να απαιτείται ένας χαμηλός ουδός, για τη δε επιθετική συμπεριφορά να απαιτείται περισσότερος χρόνος για την ανάπτυξη της. Στο παρόν δείγμα, τόσο οι βιαστές όσο και οι παιδόφιλοι παρουσίασαν σημαντικά υψηλότερες τιμές στην αναφερόμενη επιθετικότητα, στη διά βίου επιθετικότητα, στην παρορμητικότητα, και στην αυτοκτονικότητα, σε σχέση με τους μάρτυρες, χωρίς συγχρόνως να παρουσιάσουν μεταξύ τους σημαντικές διαφορές στις παραμέτρους αυτές. Οι δύο υπό μελέτη ομάδες των σεξουαλικών παραπτώματιών λοιπόν, φαίνεται να συμπεριφέρονται σαν μία ομάδα, ως προς τα επίπεδα επιθετικότητας-παρορμητικότητας. Το πλούσιο εγκληματικό ιστορικό τους, η διαφανόμενη υψηλή ψυχιατρική συννοσηρότητα και η παρουσία της κοινής παραμέτρου "σεξουαλική επιθετικότητα" πιθανόν να συμβάλλουν στην έλλειψη διαφοροποίησης των δύο αυτών ομάδων ως προς τα επίπεδα επιθετικότητας-παρορμητικότητας. Η ύπαρξη δειγμάτων με ομάδες γενικής εγκληματικότητας ή διαταραχών προσωπικότητας πιθανόν να έδιναν τη δυνατότητα για σαφέστερα συμπεράσματα στον τομέα αυτόν.

Τα παρόντα ευρήματα που αφορούν στις διαστάσεις ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα των δύο ομάδων σεξουαλικών παραπτώματιών παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες με προηγούμενα ευρήματα σε άτομα κυρίως με διαταραχές προσωπικότητας αντικοινωνικού τύπου, καθώς και σε άτομα με χρήση εθιστικών ουσιών. Σε αυτά είχαν βρεθεί επίσης υψηλά επίπεδα τιμών στις διαστάσεις ANE, AB και AY και χαμηλά επίπεδα στις διαστάσεις AP και EP.¹³⁻¹⁵ Άτομα με ψυχογενή ανορεξία, που ως γνωστόν παρουσιάζουν αντίθετα χαρακτηριστικά προσωπικότητας με αυτά των αντικοινωνικών, έδειξαν χαμηλή τιμή στη διάσταση ANE και υψηλή τιμή στη διάσταση EP.²² Σύμφωνα με τους Cloninger και συν.¹² υψηλά επίπεδα ANE, χαμηλά επίπεδα AB και χαμηλά επίπεδα EE χαρακτηρίζουν άτομα με αντικοινωνική προσωπικότητα, ενώ υψηλά επίπεδα ANE, υψηλά επίπεδα AB και χαμηλά επίπεδα EE χαρακτηρίζουν άτομα με εκρηκτική προσωπικότητα. Στο παρόν δείγμα των σεξουαλικών παραπτώματιών τα επίπεδα AB δεν διέφεραν από αυτά των φυσιολογικών μαρτύρων, ενώ τα επίπεδα της ANE ήταν υψηλά και τα επίπεδα EE χαμηλά. Η μη διαφοροποίηση της τιμής της διάστασης AB ανάμεσα στους σεξουαλικούς παραπτώματιες και τους φυσιολογικούς της παρούσης μελέτης θα μπορούσε να συζητηθεί παράλληλα με τα αντικρουόμενα ευρήματα των Ruchkin και συν.¹⁵ και του Cloninger¹² που βρήκαν αντίστοιχα υψηλά και χαμηλά επίπεδα AB σε ομάδες με αντικοινωνική δομή προσωπικότητας. Πάντως, τα υψηλά επίπεδα της διάστασης της ιδιοσυγκρασίας ANE αποτελούν σταθερό εύρημα στις αντικοινωνικές προσωπικότητες, ενώ τα χαμηλά επίπεδα των διαστάσεων του χαρακτήρα AP και ΣΕ αποτελούν κοινό χαρακτηριστικό σχεδόν σε όλες τις διαταραχές προσωπικότητας.¹²

Οι τιμές των διαστάσεων ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα, μεταξύ της ομάδας των βιαστών και της ομάδας των παιδοφίλων, δεν διέφεραν σημαντικά, αλλά προέκυψαν σημαντικές διαφορές από τη σύγκριση με τις τιμές της ομάδας των μαρτύρων. Η σημαντικά αυξημένη τιμή της διάστασης της ιδιοσυγκρασίας Αναζήτηση Νέων Εμπειριών (ANE), που βρέθηκε και στις δύο ομάδες σεξουαλικών παραπτώματιών, σε σύγκριση με τους μάρτυρες, υποδεικνύει την ύπαρξη μιας ιδιοσυγκρασίας ευέξαπτης, που δεν ανέχεται τη ρουτίνα της καθημερινότητας, καθώς και την καθυστερημένη επιβράβευση. Η σημαντικά μειωμένη τιμή της διάστασης της ιδιοσυγκρασίας Εξάρτηση από Επιβράβευση (EE) που βρέθηκε και στις δύο ομάδες των σεξουαλικών παραπτώματιών υποδηλώνει την τάση τους να παραμένουν απομονωμένοι, απόμακροι και χωρίς ιδιαίτερα στενές σχέσεις και συγχρόνως την τάση να εγκαταλείπουν την προσπάθεια πριν να καταβάλουν τη μέγιστη δυνατή προσπάθεια. Η σημαντικά χαμηλότερη μάλιστα τιμή της διάστασης της ιδιοσυγκρασίας Επιμονή (EP) που βρέθηκε μόνο στους βιαστές υποδηλώνει επιπλέον την τάση των ατόμων αυτών να είναι περισσότερο απόμακροι και απομονωμένοι. Οι σημαντικά χαμηλότερες τιμές των διαστάσεων του χαρακτήρα Αυτοπροσδιορισμός (AP) και Συνεργασιμότητα (ΣΕ) που βρέθηκαν και στις δύο ομάδες των σεξουαλικών παραπτώματιών, σε σύγκριση με τους μάρτυρες, υποδεικνύουν συμπεριφορές που αφ' ενός απορρέουν περισσότερο από εξωτερικά ερεθίσματα, παρά από εσωτερικούς σκοπούς και αξίες, και αφ' ετέρου από τη δυσκολία αποδοχής των άλλων, γεγονός που μπορεί εύκολα να οδηγήσει σε εχθρικότητα. Τέλος, η σημαντικά υψηλότερη τιμή της διάστασης του χαρακτήρα Αυτούπέρβαση (AY) που παρατηρήθηκε στους παιδόφιλους υποδεικνύει ότι τα άτομα αυτά χαρακτηρίζονται επιπλέον από μαγική σκέψη και συμπεριφορά που συνήθως προσδίδει ικανοποίηση, αλλά χωρίς παράλληλα να υπάρχει η αίσθηση ανάγκης ελέγχου της συμπεριφοράς αυτής.^{10,12}

Έχοντας υπόψη τη θεωρία του Cloninger,^{10,12} μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε ότι τόσο οι βιαστές όσο και οι παιδόφιλοι του παρόντος δείγματος έχουν κοινά χαρακτηριστικά ιδιοσυγκρασίας που χαρακτηρίζεται από συμπεριφορά αναζήτησης νέων εμπειριών, παρορμητικότητα, ευερεθιστότητα, ενεργό αποφυγή της ματαίωσης και έλλειψη στενών διαπροσωπικών σχέσεων. Η ιδιοσυγκρασία των βιαστών επιπλέον διακρίνεται από εύκολη ματαίωση και διακοπή της προσπάθειας πριν να καταβληθεί η μέγιστη προσπάθεια. Επίσης, μπορούμε να υποθέσουμε ότι τόσο

οι βιαστές όσο και οι παιδόφιλοι έχουν κοινό χαρακτηριστικά χαρακτήρα, που τονίζεται από συμπεριφορές που δεν κατευθύνονται από προσωπικούς σκοπούς ή αξίες και από δυσκολία αποδοχής των άλλων, με συνέπεια την έλλειψη ενσυναίσθησης. Ο χαρακτήρας των παιδοφίλων επιπλέον διακρίνεται από συμπεριφορές, από τις οποίες αντλείται ευχαρίστηση χωρίς τη δυνατότητα ελέγχου εάν χρειαστεί.

Η συσχέτιση ανάμεσα στις τιμές των διαστάσεων ιδιοσυγκρασίας και χαρακτήρα και στις τιμές επιθετικότητας, παρορμητικότητας και αυτοκτονικότητας έδειξε ότι τόσο οι βιαστές όσο και οι παιδόφιλοι παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζονται από τη σημαντική συσχέτιση της διά βίου επιθετικότητας των ατόμων αυτών με την αναφερθείσα στο ερωτηματολόγιο επιθετικότητα, την αναφερθείσα παρορμητικότητα, τη συμπεριφορά αναζήτησης νέων εμπειριών (υψηλή ΑΝΕ), την έλλειψη αυτοτροφοδοτούμενων συμπεριφορών (χαμηλός ΑΠ), τη συμπεριφορά απομόνωσης (χαμηλή ΕΠ) και την εχθρικήτητα (χαμηλή ΣΕ). Τα κοινά αυτά χαρακτηριστικά ενισχύονται από τη σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στη συμπεριφορά αναζήτησης νέων εμπειριών (ΑΝΕ) των ατόμων αυτών και την εχθρικήτητα (χαμηλή ΣΕ), την έλλειψη αυτοτροφοδοτούμενων συμπεριφορών (χαμηλός ΑΠ), και τη μαγική σκέψη (υψηλή ΑΥ). Οι βιαστές έδειξαν να διαφοροποιούνται από τους υπόλοιπους συμμετάσχοντες, αφού όχι μόνον η διά βίου επιθετικότητα αλλά και η αναφερόμενη επιθετικότητα σχετίζονταν σημαντικά με τη συμπεριφορά αναζήτησης νέων εμπειριών (υψηλή ΑΝΕ) και με τη συμπεριφορά απομόνωσης (χαμηλή ΕΠ). Οι παιδόφιλοι επίσης έδειξαν να διαφοροποιούνται από τις δύο άλλες ομάδες, παρουσιάζοντας σημαντική συσχέτιση τόσο της αναφερόμενης όσο και της διά βίου επιθετικότητας με τη συμπεριφορά κινδύνου για αυτοκτονία.¹⁰⁻¹²

Η διερεύνηση του άξονα υποθαλάμου-υποφύσεως-γονάδων αποτελεί από παλιά πεδίο έρευνας ατόμων με σεξουαλική επιθετικότητα. Κάποιες μελέτες βρήκαν αυξημένα επίπεδα ανδρογόνων σε άτομα με σεξουαλικά εγκλήματα,²³ ενώ τα αντιανδρογόνα οξείκη κυπροτερόνη και μεδροξυπρογεστερόνη, αλλά και το GηRN-ανάλογο τριπτορελίνη, έδειξαν αποτελεσματικότητα στη μείωση της σεξουαλικής επιθυμίας και πρακτικής των ατόμων αυτών.²⁴ Επίσης, η ορμονική διερεύνηση ομάδας βιαστών, που αποτελεί μέρος του παρόντος δείγματος, έδειξε υπερλειτουργία του άξονα υποθαλάμου-υποφύσεως-γονάδων στα άτομα αυτά.²⁵

Το νευρομεταβιβαστικό σύστημα έδειξε να ενέχεται τόσο στη φυσιολογική όσο και στην παρεκκλίνουσα σεξουαλική συμπεριφορά. Μελέτη σε παιδόφιλους έδειξε σοβαρές σεροτονινεργικές ανωμαλίες,²⁶ ενώ τα σεροτονινεργικά φάρμακα φάνηκαν αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση της σεξουαλικής επιθετικότητας.²⁷ Κάποιες διαστάσεις της προσωπικότητας έδειξαν επίσης να σχετίζονται με το νευρομεταβιβαστικό σύστημα. Η διάσταση της ιδιοσυγκρασίας Αναζήτηση Νέων Εμπειριών φάνηκε να σχετίζεται με αυξημένη ντοπαμινεργική και μειωμένη σεροτονινεργική λειτουργία.²⁸ Επίσης, η διάσταση Αποφυγή Βλάβης βρέθηκε να σχετίζεται με τα επίπεδα κατάθλιψης,²⁹ με τη μετασυναπτική υπορρύθμιση των σεροτονινεργικών υποδοχέων,³⁰ ενώ για την έκφρασή της ενοχοποιήθηκε το γονίδιο του μεταφορέα της σεροτονίνης.³¹ Έχοντας υπ' όψιν την πιθανή εμπλοκή των νευρομεταβιβαστικών συστημάτων στην εκδήλωση παρορμητικής ή αυτοκτονικής συμπεριφοράς,^ο μπορούμε να υποθέσουμε ότι η ισχυρή συσχέτιση της επιθετικότητας με την αναζήτηση νέων εμπειριών που βρέθηκε στους βιαστές και και της επιθετικότητας με την αυτοκτονική συμπεριφορά που βρέθηκε στους παιδόφιλους πιθανόν να υποκρύπτει αυξημένη ντοπαμινική και μειωμένη σεροτονινεργική δραστηριότητα στα άτομα αυτά. Τέλος, η ενδοκρινολογική και βιοχημική διερεύνηση ομάδας βιαστών, που αποτελούσαν μέρος του παρόντος δείγματος, έδειξε ότι ο υπερλειτουργών άξονας υποθαλάμου-υποφύσεως-γονάδων των ατόμων αυτών σχετίζονταν με τη μειωμένη σεροτονινεργική δραστηριότητα που παρουσίαζαν.²⁵

Η έλλειψη ομάδας ελέγχου με γενική εγκληματικότητα, η χρησιμοποίηση κλιμάκων που δεν έχουν ίσως ελεγχθεί ικανοποιητικά και η έλλειψη διαγνώσεων στους άξονες I και II αποτελούν τα σοβαρότερα μειονεκτήματα της μελέτης αυτής. Η ταυτοποίηση όμως συγκεκριμένων χαρακτηριστικών προσωπικότητας και η ακριβέστερη συσχέτισή τους, τόσο με παραμέτρους του φάσματος παρορμητικότητας - επιθετικότητας όσο και με βιολογικές παραμέτρους, όπως ορμονικές, βιοχημικές ή γενετικές, αναμένεται ότι θα βοηθήσουν στο μέλλον τον κλινικό στη διαδικασία εκτίμησης των ατόμων με σεξουαλική παραπρωματικότητα. Το γεγονός αυτό αναμένεται να συμβάλει όχι μόνο στην ακριβέστερη ταξινόμηση, αλλά και στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της συμπεριφοράς των ατόμων αυτών.